
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Monguillot Alonso, Berta; González Parera, Montserrat, dir. Titelles i joc dramàtic organitzat com a experiència de creixement i convivència al parvulari. 2016. 26 pag. (891 Grau en Educació Infantil 847 Grau en Educació infantil)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/171180>

under the terms of the license

Titelles i joc dramàtic organitzat com a experiència de creixement i convivència al parvulari.

“El Titella és un mitjà de transferència preciós que facilita l’expressió dels sentiments inconscients del nen. És d’alguna manera el cos material en el que el nen projecta la seva ànima”. (Madeleine Rambert, 1930)

Alumna: Berta Monguillot Alonso
Tutora: Montserrat González Parera
Grau: Educació Infantil
Facultat: Ciències de l’educació
Any: 2016

Resum

L'objectiu principal d'aquest treball és mostrar com, a partir de l'escenificació amb titelles dels conflictes més habituals a l'aula, els infants són capaços de representar, mitjançant el joc dramàtic organitzat, un pla de millora per a les situacions que han vist representades. S'ofereix doncs, la possibilitat de treballar la resolució dels conflictes a partir d'una activitat motivadora per als infants i ajustada al desenvolupament de les capacitats pròpies del Currículum del segon cicle d'educació infantil. Aquestes propostes s'han dut a terme en diferents sessions en dues escoles públiques de Barcelona d'educació viva i activa amb infants de 3 a 6 anys d'edat. Els infants varen aconseguir proposar plans de millora de les diverses situacions fomentant el debat i fent ús de l'expressió oral i corporal.

Paraules clau: habilitats socials, conflictes, titelles, joc dramàtic organitzat, educació infantil.

Resumen

El objetivo principal de este trabajo es mostrar como a partir de la escenificación con marionetas de los conflictos más habituales en el aula, los niños son capaces de representar a partir del juego dramático organizado, un plan de mejora para las situaciones que han visto representadas. Se ofrece pues, la posibilidad de trabajar la resolución de conflictos a partir de una actividad que motiva a los niños y se ajusta al desarrollo de las capacidades propias del Currículum del segundo ciclo de educación infantil. Estas propuestas se han llevado a cabo en diferentes sesiones en dos escuelas públicas de Barcelona de educación viva y activa con niños de 3 a 6 años de edad. Los niños consiguieron proponer planes de mejora de las diversas situaciones fomentando el debate y haciendo uso de la expresión oral y corporal.

Palabras clave: habilidades sociales, conflictos, marionetas, juego dramático organizado, educación infantil.

Abstract

The main objective of this project is to show that the representation of daily classroom conflicts using puppets children who use them are able to represent using organized dramatic game a plan to improve the situations that have been represented. Taking advantage of this situation, puppets can be used in motivating activities like an effective tool to resolve conflicts and it is adapted to the capacities of the curriculum of the second cycle of childhood education. These activities have been developed in different sessions in two public schools that use the alive and active method with children aged between 3 and 6 years. Children proposed improvement plans in the different situations fomenting the use of the debate and using oral and corporal expression.

Key words: social skills, conflicts, puppets, organised dramatic game, childhood education.

Índex

INTRODUCCIÓ	1
MARC TEÒRIC	2
Què entenem per habilitats socials?	2
Etapla cognitiva dels infants de parvulari i procés de socialització.	2
Principals conflictes de la vida en grup.....	3
Per què cal utilitzar titelles per a representar els conflictes?.....	4
Joc dramàtic organitzat per a treballar les habilitats socials i resoldre els conflictes.	5
Paper de l'adult.....	7
Plantejament de la pregunta i hipòtesi.....	7
Objectius de les sessions en relació a les capacitats d'educació infantil	8
MÈTODE.....	8
Descripció de la mostra i procediment de selecció	8
Recollida de dades.....	9
Procediment d'anàlisi.....	9
RESULTATS.....	10
Visió dels mestres.....	10
Visió dels infants	10
DISCUSSIÓ.....	11
CONCLUSIONS.....	13
LIMITACIONS I PERSPECTIVES	14
REFERÈNCIES	14
ANNEXES.....	16
Annex 1: Taller de Teatre de l'oprimit polaritzat	16
Annex 2: Taules d'observació i de realització dels tallers	16
Annex 3: Tallers realitzats a les escoles.....	18
Annex 4: Representacions dels tallers per part dels infants	19
Annex 5: Conversa amb els infants.....	20
Annex 6: Avaluacions de les sessions per part de les dues tutores	20

INTRODUCCIÓ

En primer lloc, pel que fa a les titelles, Oltra (2013) ens explica que en les últimes dècades un bon nombre d'especialistes han tractat d'aprofundir en les possibilitats educatives i terapèutiques de les titelles, amb resultats ben positius i engrescadors, com ara, han descobert que les titelles ajuden a: Millorar el sentiment d'autovaloració en els infants, incrementar l'autoconfiança i la satisfacció personal, alliberar-se de pors, agressivitat i frustracions de maneres acceptables, desenvolupar habilitats d'interacció social, etc. Els titelles constitueixen per tant, una eina educativa necessària; així ho han entès al llarg dels anys un bon nombre d'educadors/es dels diversos nivells formatius, tant pel que fa a l'ensenyament reglat com quant al no reglat.

En segon lloc, pel que fa a l'estat actual del joc dramàtic organitzat, podem dir que segons Baraúna i Motos (2009) es pot afirmar que va ser la colonització educativa del món social, generada a partir de les activitats d'educació no formal en la segona meitat del segle XX, la que va obrir les portes a un major ús del teatre com activitat, com a metodologia o com a estratègia de formació. De totes maneres, segons Mantovani (1980) el teatre ha estat poc practicat en l'àmbit de l'educació infantil, a més hi ha un problema de terminologia, ja que es fan servir diferents termes com ara, joc simbòlic, joc de ficció, de "com si", joc dramàtic, drama escolar, lliure expressió, improvisació, teatre, etc. En aquest cas i fent cas al l'autor, el terme ideal per a tractar la idea del taller que es duu a terme en aquesta intervenció seria: joc dramàtic organitzat, on l'assimilació està assegurada per la simbolització que permet a l'infant adaptar la realitat als seus desitjos i s'escapa de la representació teatral ortodoxa per permetre-li a l'infant una activitat sense coaccions ni sancions, trenca amb els límits dels textos apressos de memòria i dels personatges determinats per l'adult sense cap participació creativa dels nens i nenes.

En el Currículum del segon cicle d'educació infantil (2009) se'ns remarca la importància de que els infants en aquesta etapa han de desenvolupar capacitats relacionades amb la proposta del joc dramàtic, com ara: progressar en la comunicació expressió ajustada a diferents contextos i situacions, conviure en la diversitat avançant en la relació amb els altres, en la resolució pacífica dels conflictes, i comportar-se d'acord amb unes pautes de convivència que el/la portin cap a una autonomia personal, cap a la col·laboració amb el grup i cap a la integració social. De totes maneres aquestes capacitats, es desenvoluparan globalment, en cap cas presentarem la realitat fraccionada, sinó que caldrà establir relacions entre els continguts

a fi que es contribueixi al desenvolupament dels infants, acostant-los a la interpretació del món, donant-hi significat i facilitant-los la participació activa.

MARC TEÒRIC

Com a professionals de l'àmbit de l'educació ens interessa tenir estratègies perquè els comportaments que generen conflictes en els infants acabin sent substituïts per d'altres que no en generin, per tal de crear un bon clima relacional dins l'aula, es proposen les titelles i el joc dramàtic organitzat com a mitjà per a treballar les habilitats socials i per a resoldre conflictes.

Què entenem per habilitats socials?

Les habilitats socials segons Caballo (1993) són un *ō e q p l w p v " f g " e q p f w e v g u " individu, el qual, en un context interpersonal, expressa els sentiments, les actituds, els desigs, n g u " q r k p k q p u " q " g n u " u g w u " f t g v u " f ø w p c " o c p g t c " en els altres i que, generalment, resol els problemes immediats de la situació mentre o k p k o k v / c " n c " r t q d c d k* Per tant, des d'habilitats socials vindria a ser *u " h w v w i* l'art de relacionar-se bé amb els altres i per arribar a aquest punt haurem de guiar als infants per tal de que puguin aprendre a fer-ho.

Etapa cognitiva dels infants de parvulari i procés de socialització.

Segons Piaget (citat per Tejerina, 1994, p.42) els infants dels 2 als 7 anys aproximadament, es troben en l'estadi *preoperacional* on es dona la capacitat de la simbolització, és a dir, els infants conquisten la funció simbòlica i desenvolupen una intel·ligència més representativa. Aquesta es basa en esquemes d'acció interns i simbòlics, el nen ja no manipula la realitat a través dels sentits, sinó que pot fer-ho mentalment evocant allò que no està present.

Aquest estadi també es caracteritza per un pensament irreversible i centrat en si mateix, és a dir, egocèntric, no són encara capaços de veure el punt de vista de l'altre, segons Deval (citat per Tejerina, 1994, p.68) l'egocentrisme com a fenomen epistemològic consisteix precisament en la consciència del jo i no te res a veure amb l'egoisme. L'infant no intenta imposar el seu punt de vista, el que succeeix és que ignora que existeixen punts de vista diferents. A més tal i com va dir Donaldson (1979) fixar l'atenció en un sol tret descuidant els altres, no es manifesta en la mateixa intensitat en totes les ocasions. Quan els infants, entenen

bé la tasca de descentralització que se'ls hi demana no mostren dificultats insalvables per adoptar altres punts de vista, l'infant per tant no es troba tant limitat per descentrar-se.

Per les mateixes raons el fet de representar a altres, constitueix un exercici de descentralització permanent i permet iniciar noves operacions intel·lectuals. En el joc dramàtic organitzat l'infant doncs, es veu obligat a superar un punt de vista egocèntric per adaptar-se a les exigències de cooperació, així com a tenir en compte els desitjos, les necessitats i les motivacions dels altres.

És per això que l'objectiu dels presents tallers de teatre és ajudar als infants a superar l'egocentrisme per tal de poder fer un procés de socialització exitós, ja que l'edat amb la que es treballarà és un bon moment per fer-ho perquè l'infant ja no està tan centrat en l'acció, sinó en la intuïció, ja que pot evocar experiències passades, i per tant, anticipar-se a l'acció.

La intel·ligència *preoperacional*, per tant, és reflexiva, de manera que s'acosta més a la investigació i a la comprovació. Gràcies al desenvolupament del llenguatge, aquesta intel·ligència passa a ser una experiència privada per convertir-se en socialitzada i compartida. Així doncs, tal i com diuen Casals i Defis (2000), el procés de socialització, te a veure amb la formació de la persona com a ésser únic i amb l'adquisició de les pautes culturals, els costums i els valors compartits per a la majoria dels components del grup. D'aquesta manera, podem dir que l'escola esdevé com una societat en miniatura, en la qual, pel simple fet de formar part d'un grup ampli, es fa evident la necessitat de respectar unes determinades normes de convivència.

Principals conflictes de la vida en grup.

Tal i com ens diu Castellví (2001), els principals conflictes que apareixen, es donen a partir dels 2 anys, ja que tot i que l'infant ja és capaç de mostrar certes habilitats socials com ara: compartir joguines, mostrar afecte cap als companys, respectar els torns de joc, etc. També hi apareixen certes dificultats en aquestes primeres relacions com ara: baralles per joguines, conductes d'autoafirmació, conductes agressives, etc. Es poden donar diversos factors els quals provoquen les causes dels conflictes emocionals, com ara: factors familiars, socials i/o físics inherents al propi infant.

Als infants els és fàcil veure el que succeeix quan es limiten a observar i es difícil que ho facin quan parteixen de la situació i més si en aquesta situació existeix una lluita per arribar a

la comprensió de les demandes dels altres, és difícil poder escoltar, i casi impossible donar-se compte dels propis errors. És important poder buscar solucions per poder fer entendre als infants les situacions que vivim o per el contrari ens endinsem en camins amb sentiments de desconfiança. Caldrà doncs, aprendre a escoltar activament i a atenuar els arguments i apropar-se més a les posicions tant d'un mateix com dels altres per saber com ens sentim i com es senten i cercar noves solucions a problemes comuns. (Mendieta i Vela, 2005)

Per què cal utilitzar titelles per a representar els conflictes?

L'ús de titelles, tal i com diu Brecht (citat per Baraúna i Motos, 2009, p.210) ajuda a fer un "distanciament" per tal de que no es produeixi la identificació directe del espectador amb els personatges. L'obra que ells veuran representada per les titelles serà un conflicte contextualitzat, és a dir, que ha esdevingut a l'aula. Aquesta obra serà una preparació per a l'acció a la vida. A través del distanciament es possibilitarà la presa de consciència sobre els personatges i les situacions, cosa que possibilita la reflexió o l'acció; això és l'aprenentatge.

Segons Jubete citada al llibre: Escola bressol La Vinya-Forestier (1994) les titelles s'utilitzen com a element dinamitzador perquè aquestes permeten a l'infant l'expressió de sentiments i emocions. Aquestes faciliten la comunicació, i permeten adoptar diferents papers, els ajuden a superar conflictes i experiències negatives, i fomenten la creativitat, la imaginació i la fantasia. També ens permeten que l'infant pugui descobrir a "l'altre" i relacionar-s'hi tot ajudant-lo a mesurar les pròpies habilitats, limitacions i a valorar als altres. D'aquesta manera, estarem fomentant actituds de solidaritat, respecte i acceptació de la diversitat tant necessàries per conviure en una societat plural i democràtica.

Tal i com diu Claramunt (1996), en l'educació infantil els infants es troben en l'etapa de la fascinació, és a dir, el nen o nena pren consciència de l'existència d'alguna cosa que es mou, i amb la qual s'identifica, que es menuda com ell/ella. Vindria a ser com una prolongació de la seva persona, el titella esdevé un atractiu mitjà de projecció personal, una mena *f o c n v g t " g i q* que pot dir i fer el que allò que ell/ella li mana. El moviment és essencial, li causa sorpresa i expectació. El que podem afirmar sense cap mena de dubte és que els titelles en l'educació infantil són un valuós instrument per: superar els bloquejos inhibitoris i la dificultat de la parla, per a estimular la imaginació, per a verbalitzar amb tota sinceritat les preocupacions més amagades, per a captar l'atenció i per a facilitar la concentració.

Segons, Slade (1978) les titelles poden ser de gran interès i arribar a convertir-se en una parcel·la absorbent de la creació infantil, com per exemple: Aquestes tenen força semblança amb les seves joguines, per tant, es fan estimar. També proporcionen un valuós incentiu per representar de forma projectiva temes violents, temes difícils, o temes que englobin els seus temors personals, de vegades aquests també poden ocupar el lloc del company/a o del germà, germana, etc. Ensenyen a tenir paciència i a afavorir el llenguatge verbal. Estimulen la imaginació i es converteixen, per tant en una font d'inventiva. Per tant, per les seves propietats visuals i representatives poden utilitzar-se com a mitjà auxiliar en múltiples facetes de l'educació.

Joc dramàtic organitzat per a treballar les habilitats socials i resoldre els conflictes.

Segons Baraúna i Motos (2009): *õ C " v t c x ² u " f g n " v g c v t g " k " f g " n c " podem revisar i reflexionar de forma continua sobre allò que som i sobre allò que fem; sobre la nostra k f g p v k v c v " k " n g u " u g x g u " o c p k h g u v c e k q p u " desenvolupem. En aquest bucle reflexiu, generat a través de la dramatització, el qual fa pou u k d n g " g n " e t g laugent i la millora gels upppis crecursòs expressius i comunicatius. Ep " f g h k p k v k x q .g " " r e æ q r q'fwøt" q'og gnpv" r c t v k e k r c p f g " h q t* En aquest cas la idea que és du a terme, de que els infants representin solucions als possibles conflictes a través del teatre, es basa en una branca del Teatre de l'oprimit creat per l'autor Boal (citad per Barúna i Motos, 2009, p. 107), aquesta branca s'anomena Teatre Fòrum i té per objectiu utilitzar el teatre com a una eina eficaç per a la comprensió i la recerca d'alternatives a problemes socials o interpersonals.

Es tractarà doncs d'estimular als infants a participar i a corregir la conducta de les titelles a partir d'unes accions en les que ells seran els protagonistes, es buscaran o s'acceptaran desenllaços diferents de les situacions viscudes. El fet de representar un personatge que no tenen perquè ser ells mateixos els pot ajudar a entendre una manera de fer que ells ja coneixen però que no exterioritzen.

Els tallers també es basen en la Pedagogia de l'oprimit de Freire (citad per Baraúna i Motos, 2009, p.92), aquesta, té en compte, estimular i propiciar el diàleg perquè les persones no es

desanimin i caiguin en la desesperança i tracta l'educació com a un mitjà de intervenció socioeducativa.

La pedagogia del oprimint i el Teatre de l'oprimint tenen en comú els següents objectius: la justícia social, els drets (humans, socials, culturals, etc.), la llibertat, la igualtat, la democràcia, la no discriminació, la no exclusió social i la divergència cultural.

En els tallers de teatre que es duen a terme a les escoles, no es pretén “l'educació per al teatre” sinó el “teatre per a l'educació”, tal i com ens diuen Barúna i Motos (2009), en el primer cas, el que és busca es formar a l'artista, que desenvoluparà el seu art de forma professional en el món de l'escena, en canvi en el segon cas i en el que es pretén en aquests tallers és ajudar als infants, a descobrir, a experimentar, a practicar i per últim, a desenvolupar tota una sèrie de capacitats i competències de tipus personal, grupal, comunitari i sociocultural, en definitiva, a poder expressar-se i a comunicar-se per tal de vèncer les seves dificultats, a posar-se davant d'un públic per poder assolir tota la riquesa expressiva que aporta el teatre. Segons Tejerina (1994), no és important la qualitat estètica de l'obra, l'essencial en el seu art resideix en el mateix procés.

Per tant, seguint amb la idea de Slade (1978), l'autèntic teatre dels infants no ha estat creat encara. Hauria de ser molt diferent del que existeix fins ara. Bé podria ser que el teatre del futur no tingués escenari, el més important és que els infants es puguin moure lliurement per l'espai amb diferents mides de tarimes, amb un públic reduït i que passes gairebé desapercebut, un lloc flexible on es pugués anar variant de mida segons les necessitats i diferents sales on es pugués continuar parlant i improvisant.

Amb aquesta última idea cal remarcar la importància de deixar que els infants prèviament i posteriorment a aquests tallers puguin jugar tant a joc simbòlic, (representant rols lliurement) com a un joc dramàtic espontani, per tal de poder desenvolupar en els infants una experimentació d'expressió totalment lliure.

Pel que fa als tallers, es tindrà en compte el joc dramàtic organitzat, és a dir, segons Tejerina (1994) hi haurà la introducció d'elements externs que buscaran un enriquiment. A més, d'acord amb la maduració que els infants van adquirint, existeix més distanciament amb relació al paper i una consciència més ampla sobre la naturalesa de la ficció. La funció experimentadora d'altres papers per a dur a terme desitjos insatisfets es compleix igualment,

però sobretot hi ha la necessitat de provar a ser, prendre consciència de la seva disponibilitat física, del seu cos i sense guió previ, assajar les múltiples possibilitats d'expressió i de comunicació. Jugar a fer teatre suposa crear un temps i un espai particular on neix la ficció. Hauran de distingir-lo del seu joc de representació lliure, la presència de l'adult assegura la seva delimitació, el seu ritme i la seva organització de l'activitat i els recursos. Per tant, es un joc creat, sotmès a unes regles i l'acció individual serveix a un projecte comú.

La interacció amb els altres i l'expressió d'un mateix afirmen la identitat de l'infant, exposa la seva persona als altres amb l'esperança de ser rebut. Al manifestar-se, esta interpretant per ell mateix i per als altres, es a dir, per què el reconeguin i el fonamentin.

Paper de l'ocfwnv

Segons Auphelle (citada per Tejerina, 1994 p. 255), la tasca de l'adult és complexa. Cal una preparació específica en diversos mètodes, els quals varien segons el contingut de les activitats, la personalitat i les expectatives dels participants o les preocupacions socials o culturals d'aquests. Es tracta doncs d'aprendre a desenvolupar capacitats com ara: inventar, intentar parlar del que els hi interessa al grup i a nivell personal, aprendre a desenvolupar l'atenció i l'escolta, experimentar amb el cos i l'espai, treballar en grup i molt especialment es tracta d'aprendre a jugar, és a dir, aquesta capacitat que molts professors han oblidat per falta de pràctica.

Alberti (citada per Tejerina, 1994 p. 257) considera que cal adquirir diferents coneixements, com ara: El coneixement psicològic del subjecte a qui va dirigida la proposta, el posseir una teoria comprensiva de l'evolució infantil, enriquida amb l'observació dels comportaments concrets, i el coneixement socioeconòmic de l'entorn on es treballa.

Abans de dur a terme els tallers de titelles i joc dramàtic organitzat vaig assistir a un curs intensiu de *teatre de l'oprimit polaritzat a càrrec del Dr. Chen Along, on vàrem treballar la manera de treballar conflictes a través de la polarització, és a dir, quan a un grup se li planteja una pregunta i aquests han de posicionar-se en un lloc o en un altre, segons la seva resposta: Per exemple, "creieu que els nens i les nenes han de jugar plegats?" Llavors es dibuixa una ratlla al terra i els que creguin que els nens i les nenes han de jugar plegats aniran a un cantó i els que creguin el contrari aniran a l'altre cantó. La idea doncs, és descobrir una polarització (el mateix nombre aproximat d'infants en un sector i en un altre). La polarització, és una tècnica que ens serveix doncs, per detectar un conflicte no resolt i poder seguir treballant amb aquest per tal de trobar solucions comuns. (consultar annex 1)

Plantejament de la pregunta i hipòtesi

La pregunta que ens formulem abans de començar les sessions de titelles i de joc dramàtic organitzat és la següent: *¿Les titelles i el joc dramàtic organitzat poden ajudar a resoldre*

conflictes tot desenvolupant les habilitats socials?”. Per tant, la hipòtesi està en relació amb aquesta: “No és una funció que desenvolupi les habilitats socials per afrontar millor els conflictes quotidians.”

Què és una funció que desenvolupi les habilitats socials per afrontar millor els conflictes quotidians?

OBJECTIUS GENERALS DE LA SESSIÓ	CAPACITATS EDUCACIÓ INFANTIL
Fer ús de l'expressió oral i corporal	Progressar en la comunicació i expressió ajustada als diferents contextos i situacions de comunicació habituals per mitjà dels diversos llenguatges.
Fomentar el debat	
Millorar els comportaments socials Afavorir la cooperació	Comportar-se d'acord amb unes pautes de convivència que el portin cap a una autonomia personal, cap a la col·laboració amb el grup i cap a la integració social.
Alliberar tensions i resoldre conflictes personals i socials	Convivre en la diversitat, avançant en la relació amb els altres i en la resolució pacífica de conflictes.
Reflexionar, ordenar, expressar vivències	Assolir progressivament seguretat afectiva i emocional i anar-se formant una imatge positiva d'ell mateix i dels altres.

MÈTODE

Descripció de la mostra i procediment de selecció

Els tallers s'han dut a terme en dues escoles públiques d'educació viva i activa de Barcelona: L'escola Congrés Indians i l'escola Encants. Les dues escoles es basen en una educació on es dona importància a l'aprenentatge a través del joc i de la llibertat. La idea de la proposta és respondre a demandes o necessitats detectades i es planteja com a una activitat on es fan servir materials concrets (titelles i material simbòlic de l'aula) i accions més pautades (joc dramàtic organitzat).

D'una banda, al grup de l'escola de Congrés Indians hi ha 25 infants, (13 nens i 12 nenes) de P4 (4 i 5 anys). D'altra banda, al grup de l'escola dels Encants, tot hi que també hi ha 25 infants (15 nens i 10 nenes), aquest és un grup heterogeni, és a dir, els infants estan barrejats per edat: hi ha sis infants de 3 anys, vuit infants de 4 anys i onze infants de 5 anys.

Recollida de dades

Per a recollir les dades s'han utilitzat diversos instruments: Registres narratius en format de diari de camp per tal de prendre notes a nivell qualitatiu, dibuixos fets pels infants, fotografies, vídeos, àudios i enquestes realitzades per les tutores de l'aula.

Procediment f ø c p « n k u k "

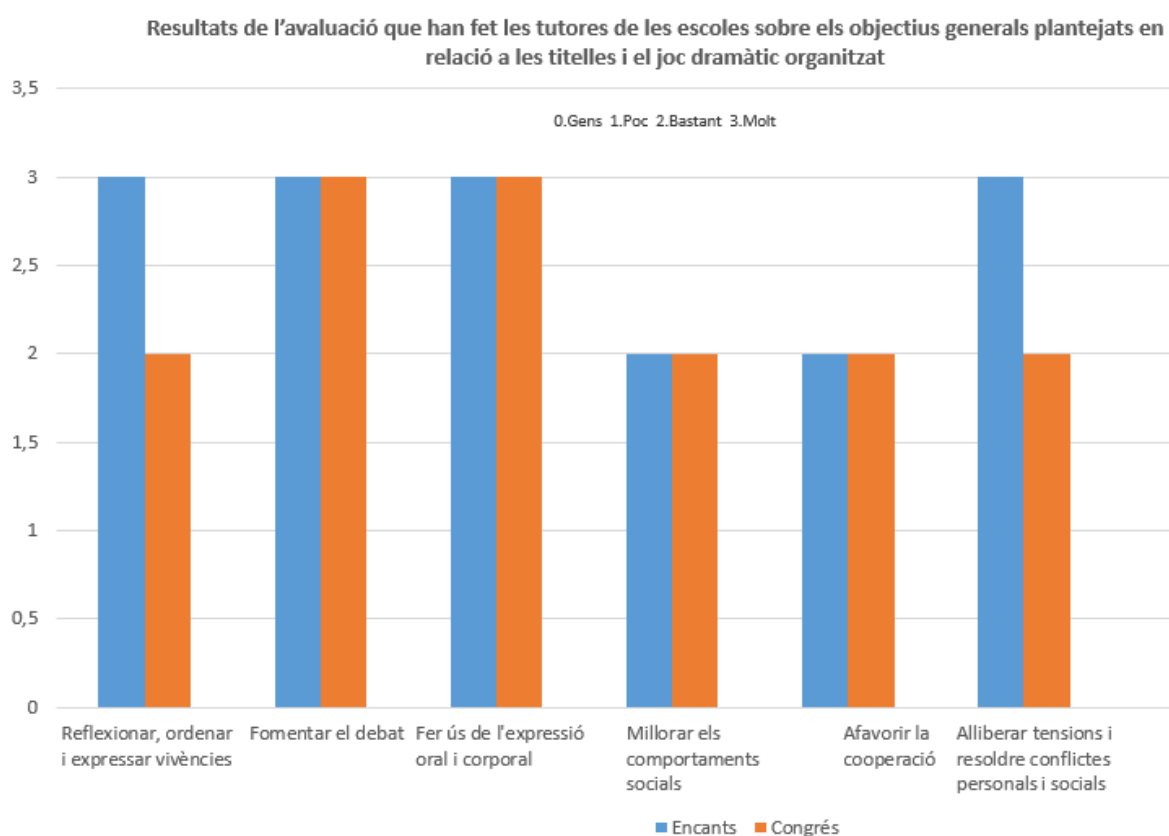
El procediment d'anàlisi ha estat determinat per la repetició de la mateixa seqüència didàctica distribuïda en quatre sessions de 30 a 45 minuts, on en cada sessió es treballaven de dos a un conflicte en funció de les necessitats del grup. La seqüència duta a terme ha estat la següent:

Temps	Activitat
Temps abans de dur a terme les sessions	1) Observació dels conflictes que hi ha al grup. (Dies abans de la intervenció): L'adult haurà de fer d'observador per tal de detectar les necessitats que presenta el grup. A més a més, d'observar i prendre nota dels conflictes, també caldrà preguntar als infants quins temes els preocupen i quines són les seves angoixes per tal de poder-les també representar. (consultar annex 2)
Abans de dur a terme les sessions	2) Farem una rotllana i avaluarem els coneixements inicials dels infants sobre el tema. Explicació als infants del que es farà el proper dia tot fent-los preguntes: Sabeu que són les titelles? Per a que serveixen? Heu fet alguna vegada teatre a l'escola? Qui era el públic?, etc. (consultar annex 3)
Inici activitat: 5-10 minuts	3) Representació d'un conflicte amb les titelles per part de l'adult. (consultar annex 3)
5 minuts	4) Conversa per compartir el que hem vist i trobar una proposta de millora: solucions. Ajudarem a les titelles a comportar-se millor. (consultar annex 3)
15 minuts	5) Representació de les solucions. Surten voluntaris per representar-les. Explicuem que la representació és una de les possibles actuacions que cal fer davant d'una possible situació de conflicte. Deixarem que vagin sortint diferents voluntaris a representar diferents solucions: Creieu que això ho podríem fer d'un altra manera? Algú te un altra idea? Com ho faries? Vols sortir a representar per ensenyar-nos com ho faries? (consultar annex 3)
20 minuts (Només a l'última sessió)	6) Les titelles representaran les propostes de millora que han representat anteriorment els infants i els hi donaran les gràcies. Tot seguit se'ls hi demanarà als infants que dibuixin el que han viscut durant els tallers i/o farem una conversa per avaluar el que han après i el que es pot millorar de cara a les properes sessions. També passarem una enquesta a les mestres de l'aula. (consultar annexos: 4, 5 i 6)

RESULTATS

Visió dels mestres

Les dues mestres coincideixen avaluant amb la màxima puntuació els objectius de fer ús de l'expressió oral i corporal i el fet de fomentar el debat. Les dues escoles també coincideixen en puntuar amb un "bastant" aspectes com afavorir la cooperació i millorar els comportaments socials. L'escola dels Encants ha puntuat de manera més positiva alguns objectius del taller, els quals l'escola de Congrés Indians ha puntuat amb un punt menys, com alliberar tensions i resoldre conflictes personals i socials, reflexionar i ordenar i expressar vivències. (consultar Gràfic 1)

Gràfic 1

Visió dels infants

D'una banda, després d'observar els dibuixos dels infants, cal dir que tot hi que els personatges de les titelles han representat conflictes, els dibuixos que han fet els infants, mostren als personatges mantenint una relació cordial. Segons el que ens han dit els mateixos infants: en el primer dibuix: una nena de 6 anys ens diu que *õ G p " R c v j " g u v « " h g p v " c " n c "* en el segon dibuix, un nen de 5 anys ens diu: *õ G n " R c v j " k " n c " N w e { " g t*

h g t " w p " p k p q v " f g " p g w " k " c i " per últim del dibuix d'una nena de 5² u " x c p
 anys que ens diu que ha dibuixat: ò G n " R c v " k " n c ". (consultar annex 3) c p " l w i c p v

D'altra banda, el fragment de la conversa de l'escola de Congrés Indians, ens mostra com els infants han gaudit amb l'activitat tant de les titelles com del joc dramàtic organitzat, però els hi ha sobtat el comportament de les titelles ja que aquestes feien allò que a ells se'ls hi limita com per exemple, al fet de no recollir les joguines. Han mostrat la seva satisfacció davant del fet de poder-los-hi ensenyar a aquests personatges a fer les coses d'un altra manera, tal i com se'ls hi diu a ells que ho facin. En el fragment de la conversa dels Encants podem observar com també han gaudit tant de les titelles com del teatre, sobretot del fet de que els personatges siguin amics i facin les coses d'una manera que ells creuen que està bé, ells pensen que ells també han après a fer les coses millor gràcies a poder-ho haver ensenyat als personatges, tot hi que creuen que encara tenen coses per aprendre. (consultar annex 4)

DISCUSSIÓ

En primer lloc, podem observar com els objectius de fer ús de l'expressió oral i corporal i fomentar el debat s'han complert satisfactòriament en les dues escoles. D'una banda, en el cas de l'expressió oral s'ha fomentat a partir de les converses amb els infants, tant en les inicials, durant el procés i en el tancament de l'activitat, a més, han entès la idea de la Pedagogia de l'oprimit de Freire (citada per Baraúna i Motos, 2009, p.92): s'ha estimulat i propiciat el diàleg per tal d'arribar a uns objectius compartits. D'altra banda, han entès també, que la representació dramàtica tal i com ens diuen Renoult i Vialaret (1994), en la representació dramàtica de la modernitat ha desaparegut el teló, és a dir, el públic també pot intervenir dins de l'obra, per tal de compartir les seves angoixes i el seu punt de vista. Per tant, han après que l'acció teatral no és un fi en si mateixa, sinó que és un mitjà que serveix per a expressar, per transmetre i comunicar alguna cosa que l'espectador rep.

En segon lloc, en el cas de l'acompliment de l'objectiu de fomentar el debat podem dir que els infants han entès bé la tasca de descentralització que se'ls hi ha demanat, han fet un pas endavant deixant enrere les dificultats per adoptar altres punts de vista. Tal i com ens comenta Donaldson (1979), fixar l'atenció en un sol tret descuidant els altres no es manifesta en la mateixa intensitat en totes les ocasions. Podem dir doncs, que quan un tema motiva als infants i està contextualitzat són capaços de fer un major esforç per entendre el que se'ls hi

demana. En el aquest cas, el fet de treballar amb els conflictes que ells mateixos estan vivint en el seu dia a dia, ha fet que els infants es mostressin directament connectats amb la proposta.

Per tant, el joc dramàtic organitzat els ha ajudat a representar allò que els envolta, allò que volen expressar i mostrar als altres el que saben i són capaços de fer. S'ha utilitzat la representació com a una acció i un procés en forma d'estratègia per a configurar els processos d'aprenentatge que ens porten a construir als infants com a persones i com a membres d'una comunitat sociocultural. Tal i com diu Kohlberg (citat per Barra, 1987, p. 11) els infants tenen la necessitat de crear normes col·lectives, ja que aquestes defineixen el que s'espera dels membres del grup, les seves actituds (per exemple, preocupar-se pels altres) i les seves accions (per exemple, no fer-los-hi mal físic ni psíquic). Les normes que s'han creat, les quals la majoria venien donades externament pels adults, estan creades per tenir cura, generar confiança i cohesió de grup. Les normes col·lectives que s'han creat afavoriran la relació entre els infants.

Pel que fa als objectius d'afavorir la cooperació i millorar els comportaments socials, s'han aconseguit amb un punt menys en les dues escoles per igual, aquest fet es deu a que tot que els infants puguin establir una conversa i exposar la seva opinió i arribar a adoptar el punt de vista dels seus companys, els hi costa relacionar el que diuen amb el que fan, és a dir, assoleixen quin seria el comportament idoni en cada situació, però a vegades, encara els costa descentrar-se de si mateixos per pensar en el col·lectiu. Així doncs, amb les representacions teatrals i tal i com diuen Baraúna i Motos (2009), els infants han pogut revisar i reflexionar de forma continua sobre allò que son i sobre allò que fan; sobre la seva identitat i les seves manifestacions en l'acció i en les interaccions que desenvolupen.

De totes maneres, si ens fixem en les etapes del desenvolupament moral de Kohlberg (citat per Barra, 1987, p. 11), els infants es troben en l'etapa preconvencional i no els podem considerar moralment responsables dels seus actes, ja que es troben en l'etapa moral heterònoma segons la qual les normes es regeixen per un poder o llei externs. A més a més, es troben en un estadi hedonista-instrumental, és a dir, l'acció correcta és aquella que satisfà les pròpies necessitats. No és fins a partir dels 10 anys que es plantegen que l'acompliment de la norma i la cooperació agraden als altres socialment. Això podria explicar que les dues escoles obtinguin puntuacions més baixes pel que fa a la cooperació i millorar els

comportaments socials, ja que els infants encara no tenen la maduresa necessària. Tot i així, aquests sí que han conegut les pautes de convivència per tal d'aprendre a desenvolupar les seves habilitats socials que els permetran formar part d'una comunitat.

Per últim, cal dir que l'escola dels Encants a diferència de l'escola Congrés Indians, ha puntuat de manera més positiva alguns objectius del taller, com alliberar tensions i resoldre conflictes personals i socials, reflexionar, ordenar i expressar vivències. El primer grup tenia millor interioritzades les habilitats socials, com ara respectar els torns de paraula, escoltar als altres quan parlen, etc. En canvi, el segon grup s'interrompien constantment els uns als altres i era difícil poder escoltar i valorar el que tothom aportava i també semblaven més engrescats amb la proposta, per exemple al tancament de la sessió, la majoria d'infants del grup de l'Escola dels Encants van voler representar el que havien viscut amb un dibuix, en els quals es pot veure com van entendre la idea de que els titelles finalment es portaven bé gràcies a tot el que ells els hi han ensenyat. Aquest fet permet demostrar, que tot hi que els titelles feien comportaments que no eren correctes, els infants s'han quedat amb la part positiva i del que han après. Per tant, podem parlar de que els conflictes que s'han presentat han quedat resolts.

CONCLUSIONS

Les dades més rellevants en aquesta investigació han estat les següents:

En primer lloc, les titelles i el joc dramàtic organitzat han permès satisfactòriament el fet de fomentar el debat i fer ús de l'expressió oral i corporal ambdós grups. Els infants s'han obert i han volgut comunicar-se fent ús del llenguatge verbal per tal de defensar el seu punt de vista davant d'una situació i alhora respectar la dels altres. El fet de poder-ho representar teatralment també els ha ajudat a veure les accions que acompanyen les paraules de forma visual per entendre els conceptes que ells creuen que s'han de fer quan volen millorar una situació.

En segon lloc, segons les característiques del grup canvia el fet de que els infants puguin reflexionar, ordenar i expressar vivències i a la vegada alliberar tensions i resoldre conflictes. Depenen de com s'hagi gestionat la cohesió grupal a l'aula, pot ser que entre els membres del grup hi hagi més confiança per a poder parlar d'allò que els neguiteja o no. Si els infants es

troben en un ambient còmode en el qual saben que no seran jutjats, tenen més facilitat per a compartir vivències.

En tercer lloc, els objectius que menys s'han complert tot hi que si que s'han treballat, han estat millorar els comportaments socials dels infants i afavorir la cooperació del grup. Aquests conflictes cal treballar-los amb més temps, és a dir, fer-los només un cop a la setmana, no ajuda als infants a connectar durant la resta del temps fins a la propera sessió amb allò que s'està treballant, per tant, aquests s'haurien de repetir dos o tres cops per setmana per tal de que els infants entenguessin bé un conflicte en concret i poder entrar en profunditat per tal de seguir treballant amb aquest en forma de procés, ja que uns conflictes es solucionen més ràpidament que uns altres i alguns necessiten més temps per a ser resolts.

LIMITACIONS I PERSPECTIVES

Com he comentat anteriorment, s'ha produït una limitació temporal, ja que calen més sessions de titelles i de joc dramàtic organitzat per tal de que els infants es familiaritzin amb la proposta, els tallers que s'han dut a terme han funcionat i els han motivat a seguir aprenent, però alguns dels objectius, tot i que s'han complert, es podrien haver treballat més per tal d'arribar al màxim grau d'acompliment. Hi ha conflictes que es poden treballar amb poc temps, però hi ha d'altres que necessiten més temps i constància.

En futurs projectes, podríem anar més enllà en l'anàlisi acurat dels dibuixos, és a dir, no tant sols analitzar el contingut sinó el grafisme i la fase en la que es troben aquests infants, per tal d'esbrinar més coses que podrien ser significatives per a l'estudi.

REFERÈNCIES

- J Barúna, T., Motos, T.(2009). *De Freire a Boal: pedagogia del oprimido, teatro del oprimido*. Ciudad Real: Ed.Ñaque.
- J Barra, E. (1987). El desarrollo moral: Una introducción a la teoria de Kohlberg. *Revista Latinoamericana de Psicología*. Vol. 19 (001), pp.7-18.
- J Caballo, V.E. (1993). *Manual de evaluación y entrenamieto de las habilidades sociales*. Madrid: Ed.SigloXXI.

- J Casals, E. Defis, O. (2000)(coord.). *Educación infantil y valores*. Bilbao: Ed. Desclee de Brouwer.
- J Castellví, P. (2001). *Psicología del desenvolupament*. Barcelona: Ed: Pòrtic
- J Cañas, J., Batller, S., Martínez, J.A, Navarro, T., Claramunt, E., Laferrière, G., Motos, T., Tejedo, F.(1996). Del titella com a instrument didàctic a l'espectacle de teatre de titelles com a experiència globalitzadora. E.Claramunt, *V g c v t g " g p (pp 59 a 60)* g f w e c e 60). Alzira: Bromera.
- J Escola bressol La Vinya-Forestier (1994). *Un món màgic: El titella, un recurs g f w e c v k w " c " e c* Barcelona: " Ajuntament de Barcelona, Regidoria d'Edicions i Publicacions, DL 1994.
- J Higging, A. Power, F.C, Kohlberg. (1997). Evaluación de la cultura moral de las escuelas. *La educación moral*. Gedisa: Barcelona.
- J Mantovani, A. (1980). *El teatro: un juego más*. Madrid: Ed.Nuestra Cultura
- J Mendieta, C. Vela, O. (2005). *Ni tu ni yo: Cómo llegar a acuerdos*. Barcelona: Ed. Graó
- J Oltra, M. A. (2013) "Els titelles: un recurs educatiu". *Educació Social. Revista d'Intervenció Socioeducativa*, 54, p. 164-179
- J Renoult, N. y B., Vialaret, C.(1994). *Dramatización Infantil*. Madrid:Narcea.
- J Slade, P. (1978). *Expresión dramàtica infantil*. Madrid: Santillana.
- J Tejerina, I. (1994). *Dramatización y teatro infantil: Dimensiones psicopedagógicas y expresivas*. Madrid: Siglo XXI.
- J Titelles i Educació. "Marc Històric"(2007) Barcelona, Espanya. Recuperat el 15 de febrer, de de [<http://www.titellesieducacio.com/2012/08/marc-historic.html>]
- J XTEC-Xarxa Telemàtica Educativa De Catalunya. "El currículum i la programació al segon cicle".(2009) Barcelona, Espanya. Recuperat el 10 de febrer del 2016, des de [<http://goo.gl/8K3PoI>].

ANNEXES

Annex 1: V c n n g t " f g " V g c v t g " f g " n ø q r t k o k v " r q n c t k v | c v

Taller de teatre de l'oprimit polaritzat a càrrec del Dr. Chen Along
Fotografies cedides per: Montse Forcades

Annex 2: V c w n g u " f ø q d e a l t z a c i ó d e l s k a l l e ' s k

Observació dels conflictes que hi ha al grup, plantejament dels objectius específics, representació amb titelles i representació dels infants:

Escola Congrés Indians:

Congrés Indians Març i Abril 2016	Objectiu	Conflicte representat per les titelles / explicat per l'adult.	Representació dels infants
3/03	Fomentar la cooperació a l'hora de recollir.	Falta de cooperació a l'hora de recollir.	Han recollit quan se'ls hi ha dit que ho fessin.
	Afavorir el fet de poder compartir les joguines els uns amb els altres.	No deixar les pròpies joguines als altres.	Tots han deixat les joguines quan se'ls hi ha demanat (les de l'escola) menys un infant que li ha costat deixar la seva pròpia joguina.

10/03	Fomentar la coeducació i que els infants juguin junts.	En Path no vol jugar amb la Lucy perquè es una nena. Aquesta mostra la seva tristesa posant-se a plorar.	Alguns infants han dit que no volien jugar amb una nena, d'altres si.
	Fomentar el fet de no utilitzar el concepte d'amistat tant frívolament.	Si no m'ho dones no seré la teva amiga/el teu amic.	Tots deien que si que volien ser amics i amigues. Alguns quan han sortit a representar s'han quedat sense paraules i no deien res.
17/03	Que els infants s'invitin a casa seva a jugar independentment si es deixen les joguines o no.	Si no hem fas un "comecocos" no vindré a casa teva a jugar i ja no seràs la meva amiga.	Els hi demanen que els ajudin a fer el "comecocos" i els conviden igualment a casa seva a jugar encara que no els hi surtin el "comecocos". L'altre (L'invitat es sent bé).
7/04	Fer el tancament de les sessions i donar les gràcies per a poder haver fet la proposta.	Els titelles han entès tot allò que els infants els hi ha mostrat que poden corregir en el seu comportament i els hi donen les gràcies.	Els infants fan l'avaluació dels tallers (Conversa).

Escola Els Encants:

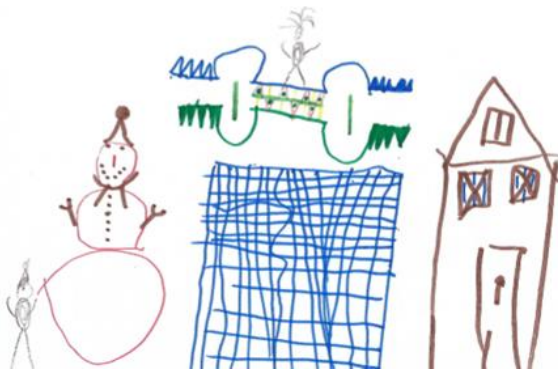
Els Encants Març i Abril 2016	Objectiu	Conflicte representat per les titelles	Que Representen els infants
3/03	Aprendre a demanar les coses correctament	Ús de la força per voler el que l'altre té.	Ho han demanat correctament (quan acabi t'ho deixo).
	Afavorir el respecte amb al material	Falta de respecte cap al material	Han jugat tranquil·lament tenint cura del material i després han recollit.
10/03	Aconseguir que els infants de 3 i 4 anys també puguin jugar amb els de 5.	La nena no vol jugar amb el nen perquè ella té 5 anys i ell en té 3. El nen en conseqüència es posa trist.	-Han representat el conflicte. (Els de 5 anys feien que tenien 3 i els de 3 feien que en tenien 5) Hem introduït la pregunta com us sentiu?
	Conscienciar als infants dels beneficis de poder jugar plegats.	Qui creu que els nens i les nenes de 3, 4 i 5 anys han de jugar junts que es posi en un cantó i qui cregui el contrari que es posi a l'altre cantó. (Teatre Polaritzat)	Els de 5-6 han dit les coses bones que tenen els de 3. El cantó on han d'haver-hi els infants on juguen per separat les diferents edats, es troba buit.
17/03	Superar la frustració	La nena s'enfada molt perquè no li surt la torre.	No s'enfaden quan no els hi surt com volen.
	Afavorir el respecte amb al material	A conseqüència de que no supera l'emoció de la frustració, maltracta el material.	Intenten fer-la fins que els hi surt sense maltractar el material.
7/04	Fer el tancament de les sessions i donar les gràcies per a poder haver fet la proposta.	Els titelles han entès tot allò que els infants els hi ha mostrat que poden corregir en el seu comportament i els hi donen les gràcies.	Els infants fan l'avaluació dels tallers (Conversa i/o dibuix).

Annex 3: Tallers realitzats a les escoles

	Escola Congrés Indians	Escola dels Encants
Representació d'un conflicte amb les títelles per part de l'adult		
Conversa per compartir el que hem vist i trobar una proposta de millora		
Representació de les solucions. Surten voluntaris per representar-les.		

Annex 4: Representacions dels tallers per part dels infants

Dibuix d'una nena de 6 anys: "El Pat fa una sorpresa a la Lucy".

Dibuix d'un nen de 5 anys: "El pat i la Lucy estaven jugant a fer un ninot de neu i a futbol i després van anar a casa".

Nena, 5 anys: "El Pat i la Lucy estan jugant"

Annex 5: Conversa amb els infants

CONVERSA DE TANCAMENT DE LES SESSIONS AMB ELS INFANTS:

Escola Congrés Indians

Adult: "Us han agradat les titelles?"

Unai: "Si, però no recollien ni compartien les joguines"

Adult: "Creieu que després d'ensenyar-los-hi al Path i la Lucy a fer les coses millor ja les sabran fer?"

Ian: "Si, l'últim dia ens van dir que ja ho sabien fer!"

Adult: Us ha agradat fer teatre?

Tots: si!

Adult: Per qu ?

M nica: Per que els hi hem ensenyat al Path i a la Lucy a fer les coses bé.

Escola dels Encants:

Adult: "Us han agradat les titelles i el teatre?"

Joana(6 anys): "A mi m'ha agradat molt perquè al final el Path i la Lucy han fet les paus"

Bea (5 anys): "M'ha agradat molt com s'han portat després de que nosaltres els hi haguem ensenyat les coses"

Adult: "Creieu que al haver-li ensenyat a les titelles a com fer les coses vosaltres també les feu millor? , per exemple sabeu demanar les coses bé?"

 scar (4 anys): "S , però encara hem d'aprendre una miqueta"

Adult: "quina diferència hi ha en aquest taller de teatre amb les obres de teatre que heu fet vosaltres? Per exemple, amb l'obra que va fer del peix irisat? "

Joana (6 anys): "No es el mateix perquè el públic també parla però en les obres de teatre només parlen els actors."

Annex 6: Avaluacions de les sessions per part de les dues tutores de parvulari

Avaluació mestra Congrés Indians

Objectius generals de les propostes:

Creus que les titelles i el joc dramàtic organitzat permet als infants...	Molt 3	Bastant 2	Poc 1	Gens 0
Reflexionar, ordenar, expressar vivències		x		
Fomentar el debat	x			
Fer �s de l'expressió oral i corporal	x			
Millorar els comportaments socials		x		
Afavorir la cooperació		x		
Alliberar tensions i resoldre conflictes personals i socials		x		

Q d l g e v k w u " e q p e t g v u " f g " n ø g u e q n c " E q p i t ² u " K p f k c p u < "

V g p k p v " g p " e q o r v g " g n " s w g " l c " f ø c o r n k c t " n g u " u g u u k q p u " f g " v veure una evolució en el temps, creus que les titelles i el joc dramàtic organitzat poden permetre als infants...	Molt	Bastant	Poc	Gens
Fomentar la cooperació a l'hora de recollir		x		
Aprendre a compartir les joguines	x			
Afavorir la coeducació	x			
Valorar el concepte de l'amistat		x		

Propostes de millora

Titelles: crec q la proposta ha estat bé però massa curta en temps (15min) i en espai (massa dies entremig). Els nens han estat engrescats però no estan acostumats a aquest tipus d'activitat i per això costava que estiguessin atents. Tot i així la valoració ha estat positiva.

Joc dramàtic organitzat: Cap

Nº de nens:13

Nº de nenes:12

Edat:4-5

Avaluació mestra Encants:

Creus que les titelles i el joc dramàtic organitzat permet als infants...	Molt	Bastant	Poc	Gens
Reflexionar, ordenar, expressar vivències	x			
Fomentar el debat	x			
Fer ús de l'expressió oral i corporal	x			
Millorar els comportaments socials		x		
Alliberar tensions i resoldre conflictes personals i socials	x			

Q d l g e v k w u " e q p e t g v u " f g " n ø g u e q n c " G p e c p v u < "

Tenint en compte el s w g " l c " u ø j c x k g p " g n u f ø c o r n k c t " n g u " u g u u k q p u " f g " v veure una evolució en el temps, creus que les titelles i el joc dramàtic organitzat poden permetre als infants...	Molt	Bastant	Poc	Gens
Aprendre a demanar les coses correctament	x			
Afavorir el respecte cap al material	x			
Aconseguir que els infants més grans juguin amb els més petits		x		
Superar la frustració		x		

Propostes de millora

Titelles: Cap proposta de millora, els infants es senten totalment identificats amb les titelles (tant amb el Path com amb la Lucy)

Joc dramàtic organitzat: Estaria bé que es pogués dedicar més temps durant la setmana, ampliant-ho per exemple, dues vegades per setmana.

Nº de nens:15

Nº de nenes:10

Edats:3/4/5

Quants infants hi ha de cada edat?

3:6

4:8

5: 11